

feit: en la guerra d'En G. de Bellvezer e de G. de Senta Fe --- desferen quatre mases ---», doc. de Sant Pere d'Escales (entre Cardona i Gósol), S. XII (PPujol, *DocVgUrg.*, 4.50). «Un cavaller qui *guerreja* ab altre siguent ventura de les aus, no és tan forts ni tan savi, segons la art de la guerra, con és aquell qui *guerreja* per albirança de rahó --- de son enteniment, qui li significa les coses qui li són a venir, segons les circumstàncies de la guerra», Llull (*Blanquerna*, *NCl.* I, 232.15). «Féu-nos parlar pleyt --- Xuaip --- que si Nós --- li faïem bé, que él nos retreie los castells --- e car aquest pleyt era bo --- per a tots los chrestians qui aquí habitaven --- car la Ila no podia ésser segura mentre tan gran guerra hi fos, fo conseyl e-Is nobles --- que preséssem aquel pleyt», «Don Rodrigo Liçana --- parlà ab don Pero Ferrández que-l emparàs de la guerra --- e faeren-nos mal d'aquela hora a enant», Jaume I (*Cròn.*, Ag., pp. 163, 255).

Fer guerra *guerrejada* 'guerra persistent, sense treva, de guerrilles', locució curiosa i important: «lo meu consell --- seria aquest: que vós --- lexats a mi aci en la frontera, e jo fer-los-he guerra *guerrejada* en tal manera que res no podran sembrar, e si ho sembren no ho colliran; --- e d'aquí a un any vós --- ab gran re de vostre poder, siats tornat en València e --- la vors --- entrerets e no pensarets d'aturar tro que siats --- sobre Múrcia ---», Muntaner, § 14, Casac. I, 40.31; «és deguda cosa --- que los hòmens de honor en gran joventut deven principiari les armes, car en aquella edat aprenen molt millor que-Is altres, axí en batalles de camp clos com en *guerres guerrejades*», Jo. Martorell (Ag. I, 62), i la cita d'Eiximenis en el *D'Ag.* Locució que altrament no conec en occità antic ni en castellà, però sí en italià (*guerra guerriata*, Giovanni Villani, S. XIV) i bearnès antics: «biben en *goerre goerreyade*», doc. de 1328 del Cartulari d'Ossau (75).

Mot del català de pertot i de sempre: «Al temps que 'l gran Alcides anava per la terra, / tot escombrant-la ab clava fexuga, arreu-arreu, / de borts gegants y monstres qu'a Déu movien guerra, / en flames esclatava, nevat, lo Pirineu», «van per muntar-se les tallantes proes / --- / y roda com un carro 'l tro de guerra, / fent en sos pols sotraquejar la terra»; «fou lo gegant que pinten ab tot l'Olimp en guerra: / l'ixent sol ab sos braços tocava, y lo que 's pon / y, no content d'estrènyer, com dintre un puny, la terra, / d'estels volgué pujar-se'n a coronar son front», *Atl.* (52, 26, 46). «Cada terra fa sa guerra!», Noller (*Vilaniu*, 21).

És un mot comú a totes les llengües romàniques d'Occident, i pogué ser general a tot el llatí vulgar, com sigui que el roms. *rāsboiū* és un eslavisme posterior (de l'arrel del rus *boinā* 'guerra', *boiti* 'fer la guerra'); el fet és que enlloc no queden rastres populars del ll. *bellum*. En tota la Península nostra no hi ha memòria directa ni indirecta de l'existència d'un altre mot per a aquesta idea essencial.

Per tant és inadmissible i extravagant la tesi de M-Lübke (*REW*, 9524a) i Gamillscheg (*Rom. Germ.* I, p. 25) que el cat. *guerra* i les formes hispàniques, i

àdhuc l'occitana, siguin gallicismes més o menys antics.¹ Per a això es funden en la manca de diftongació de la *é* en castellà. Però en casos tals és la lingüística romànica la que ha de guiar la fonètica germànica i no pas a la inversa. És veritat que l'it. *guerra*, oc. *guerra*, val., balear i cat. occid. *guerra* (com sigui que el català oriental *guèrra* tant hauria pogut venir d'una *é* com d'una *è*, i igualment el francès modern i el portuguès), coincideixen a postular una *e* oberta en romànic arcaic; i tant el fràncic com el langobard pronunciaven *e* oberta en aquests casos, segons tots els indicis germànics, confirmats pel timbre de la gran majoria dels mots romànics que contenen aquesta vocal germànica.² Però no manquen algunes excepcions, i l'opinió més acceptada entre els lingüistes és que la *ĕ* indoeuropea (germ. occid. *ĕ*) tenia timbre tancat, tot i breu, en el primitiu germànic occidental (Kluge, *Urgermanisch*, § 129; Brūch, *l. c.*), i no es va convertir en *e* oberta fins a una època posterior.

En germànic aquest mot és privatiu dels idiomes de la branca occidental: a-al. ant. *wèrra* 'baralla, confusió, tumult', a-al. mj. *werre* 'discòrdia', 'combat', alemany *wirren* (pl.) 'desordres, disturbis', 'pertorbacions', neerl. mj. *warre*, neerl. mod. *war* id., angl. mj. *werre* solament vol dir 'conflicte': «as in my gilt, were outhwer *werre* or stryl» (= 'either conflict or disagreement' Chaucer, *The Franklin's tale*, v. 29); quant a l'angl. *war*, que no apareix amb seguretat abans de 1119 (*wyrre*, *werre*) sembla que es va pendre del francès norm. *werre*.

Ens cal observar abans que tot que el mot no sembla haver tingut mai el significat de 'guerra' en les llengües germàniques (si no és per influència romànica) de manera que el canvi semàntic va haver de produir-se en passar el mot de la boca dels auxiliars germànics de l'Imperi, on devia tenir valor d'eufemisme, a la població de llengua romànica, tal com avui els soldats s'estimen més dir *hi haurà patacades, ça commence, puede haber jaleo, if there is any trouble*, o expressions semblants, abans que pronunciar el sinistre mot de *guerra*, *war*; ara bé, no és versemblant que el canvi es vagi produir en data tardana i amb caràcter independent a França i a Itàlia, sinó que la font ja degué ser antiga i única: el llatí vulgar del baix Imperi.

Cf. la meua conferència sobre el llatí vg. dels legionaris en *Els Marges*, 1978-9. És ben clar que el català i el castellà *guerra* no poden venir del gòtic, on no tenim cap raó per suposar que vagi existir res de semblant, però si hi hagués estat no podia tenir altra forma que **wairzo* (el gòt. **wirrō* de primer suposat per M-Lübke és impossible, estant en desacord amb la fonètica d'aquesta llengua). Del romànic el mot hagué de passar a l'ar. hispànic i africà (Marroc, Algèria), *gèrra*, *RMA.*, Abenbatuta (veg. Simonet, *Glos.*, s. v. *guerra*).

DERIV.: *Guerrejar* [Ss. XII-XIII], cita de Llull, supra; «clam-vos mercé que-m perdonets a mi e als altres qui en esta cosa havem estat, car faç-vos saber que nuyl temps no *garrejaré* més ab vós, car vos tenc per